

EEN OPTISCHE ILLUSIE

Op maandagochtend stond Bjorn plotseling in onze klas. Springlevend en met een glimlach op zijn gezicht. We waren net het lokaal binnengestroomd voor ons mentoruur. Het was rommelig. Iedereen was nog volop aan het kletsen over het weekend. Mijn adem stakte toen ik hem zag. Er ontstond een vreemd soort kortsluiting in mijn hoofd, alsof er een verkeerde film afgedraaid werd bij het geluid dat ik hoorde. Terwijl ik naar hem keek, vielen de klas en het ruoer langzaam weg.

Bjorn stond een beetje verloren naast het bureau van mevrouw De Mare. Hij keek de klas in, maar zijn blik bleef nergens hangen. Hij zag er anders uit dan vroeger; hij was wat langer, zijn bruine haar was gegroeid tot bijna op zijn schouders en hij had rechtere tanden, toch was het onmiskenbaar Bjorn. Maar dat kon niet, tenzij hij rechtstreeks uit het verleden gestapt was, of een luchtspiegeling was. Ik knipperde met mijn ogen, maar de jongen voor in de klas verdween niet.

Het was twee jaar geleden dat ik Bjorn voor het laatst zag. Hij lag op de intensive care, helemaal ingepakt in verband. Om hem heen apparatuur met lichtjes en piepjes en uitslaande metertjes, een infuus in zijn arm, een slang bij zijn hoofd. Buiten bewustzijn. Nu zag hij er oergezond uit. Ik keek waarschijnlijk alsof ik een spook zag, want mevrouw De Mare zei: 'Kevin, als je uitgestaard bent, kun je dan even gaan zitten, dan kan ik een nieuwe klasgenoot aan jullie voorstellen.' Bjorns blik gleed in mijn richting toen ze dat zei. We maakten oogcontact.

Soms kijk je ergens naar zonder dat je het ziet. Ik heb dat heel vaak met wiskundige formules. Ook al kijk ik daar geconcentreerd naar, ik zie echt niet wat er staat. Precies zo keek Bjorn naar mij. Hij keek naar me, maar volgens mij zag hij me niet. Zoveel was ik toch niet veranderd? Het was toch onmogelijk dat hij me niet zou herkennen?

Toen de klas rustig geworden was en iedereen zat, vertelde mevrouw De Mare dat Bjorn naar Nederland verhuisd was, nadat hij een paar jaar in Japan had gewoond.

Japan, dacht ik. Ik kauwde even op dat woord. Hoe was het mogelijk dat Bjorn aan de andere kant van de wereld had gewoond, terwijl ik dacht dat hij niet meer leefde?

In mijn hoofd verscheen het beeld van de verpleegkundigen op de dag dat Bjorn het ziekenhuis verlaten had. Achter de balie hadden ze een gesprek gevoerd. Ik had er vlakbij gestaan. Ik had elk woord verstaan. Daarna was al mijn hoop verdwenen. Had ik verkeerd begrepen, wat ik die dag had gehoord?

Het gepraat in de klas ging in een waas aan me voorbij. Ik ving er alleen wat flarden van op. Anne vroeg of het leuk was om in Japan te wonen. Ze was blij hem weer terug te zien, zei ze. Van alle kinderen in onze klas, is Anne de enige die samen met Bjorn en mij op basisschool Het Kompas heeft gezeten. De anderen komen van andere scholen. Anne lachte naar hem. Hij lachte terug. Blijkbaar herkende hij haar wel. Ze zag er ook niet veel anders uit dan in groep acht. Ze had nog steeds dezelfde blonde krullen en sproetjes in haar gezicht. Maar op de basisschool ging Bjorn nooit met haar om, terwijl ik zijn beste vriend was. We deden alles samen. We vonden dezelfde dingen leuk.

Toen we in groep zes zaten, kocht ik voor Bjorns verjaardag

een boekje met optische illusies. Er stonden felgekleurde tekeningen in die leken te bewegen en tekeningen waarin je tientallen dieren kon zoeken. Trappen die naar boven gingen, maar in een kelder uitkwamen. Een tekening van een Eskimo, waarin je ook het hoofd van een indiaan kon zien. Of van een vaas en twee gezichten. Als je er lang genoeg naar keek, veranderden ze vanzelf in iets anders. Bjorn en ik waren gek op dat soort tekeningen. We probeerden ze ook na te maken.

Met Bjorns vader hebben we in de meivakantie van groep zeven trucagefoto's gemaakt in het Amsterdamse Bos. Een foto uit die serie heeft een tijdlang uitvergroot op mijn kamer gehangen. Hij is heel goed gelukt. Op de voorgrond sta ik. Je ziet alleen de zijkant van mijn gezicht. Ik blaas en houd mijn hand onder mijn mond. Achter mij is een grasveld en daar, in de verte, vlak boven mijn hand, zit Bjorn. Hij buigt heel dramatisch naar achteren, alsof hij weggeblazen wordt. Omdat hij ver weg is, is hij heel klein op de foto. Het effect is dat ik een klein mannetje wegblaas. Toen de foto net gemaakt was, vond ik hem heel grappig. Maar na het ongeluk heb ik hem van de muur gehaald en opgeborgen. Op de foto werd Bjorn weggeblazen, maar in het echte leven dus ook. Toen vond ik die foto ineens heel luguber. Alsof we op die zonnige middag in het Amsterdamse Bos al voorspeld hadden wat er met Bjorn ging gebeuren na de zomervakantie. De ochtend waarop ik mijn springlevende vriend voor het eerst na twee jaar weer zag, konden mijn hersenen dat niet meteen verwerken. Ik dacht dat het gezichtsbedrog was; als ik lang genoeg naar mijn vriend keek, zou er vanzelf een ander beeld ontstaan. Maar zijn gezicht, zijn lichaam en zijn uitstraling toonden mij alleen Bjorn. Ik zag alleen de indi-

aan, geen Eskimo, alleen de sierlijke vaas, geen gezichten. Alleen Bjorn. Hij stond daar en was echt. Hij leefde nog. 'Naast Kevin is nog een plaats vrij,' zei De Mare tegen Bjorn. 'Ga daar maar zitten.' Ze wees in mijn richting. Ik voelde een rare opgewonden kronkel in mijn buik. Het was vreemd om zijn vertrouwde gezicht dichterbij te zien komen. Hij keek me lachend aan. 'Kevin Sanders,' zei hij toen hij naast me kwam zitten, alsof hij mijn naam van mijn voorhoofd las. Hij herkende me dus wel. Natuurlijk! Een wild gevoel van blijdschap stroomde door me heen. Ik kreeg het warm vanbinnen. Ik grijsde. Bjorn was terug. Het was ongelooflijk, maar waar. 'Hoi,' zei ik. Mijn stem klonk schor. 'Hoe is het?' vroeg hij. 'Ja,' zei ik, 'het gaat wel goed. Jij?' 'Heel blij om weer terug te zijn.'

HET ONGELUK

Onderweg naar school waren we op de Middenweg nog even langs de buurtsuper van Halil gelopen voor een zak chips. Dat deden we wel vaker, en dus ook op de dag van het ongeluk. We zaten net in groep acht. Vanaf Halil was het maar vijf minuten lopen naar school.

Buiten trok Bjorn de zak open en begon te eten. Ik griste de chips onmiddellijk uit zijn handen en propte ook wat in mijn mond. Maar ik had het zout nog niet op mijn tong geproefd of daar trok Bjorn de zak alweer uit mijn handen. Het was niet echt een spel met spelregels en zo. Maar toch, wie de meeste chips te pakken kon krijgen won. Het was de kunst om de zak in je bezit te houden en dan zoveel mogelijk te eten. Hij moest leeg zijn als de school weer begon. We vreten chips als beesten.

Omdat ik mijn linkerhand niet goed kan gebruiken, won Bjorn dit spelletje altijd. Ik wist dat en hij wist dat. En toch had hij geen medelijden met me en ik weigerde me gewonnen te geven. Ik vloog hem aan en rukte de zak ruw uit zijn vingers. Bjorn lachte hard en liet me even begaan, maar zodra mijn rechterhand in de zak verdween, schoot hij naar voren en rukte hem weer weg. We lachten. We vochten om de zak. We schreeuwden erbij.

Bjorn stapte achteruit de straat op, zonder om te kijken. Het laatste wat ik van hem zag, was zijn verbaasde gezicht, een fractie van een seconde voordat de vrachtwagen hem raakte. In mijn hoofd is het een stilstaand beeld geworden. Die blik. En chips. In de lucht. Hij trok zeker net zijn hand terug uit de zak. Het volgende moment denderde een remmende truck over hem heen.

In gedachten heb ik alle mogelijkheden oneindig vaak doorgenomen; wat er gebeurd was als ik beter had opgelet, als ik die rottige handicap niet had gehad aan mijn linkerhand, als ik Bjorn op het laatste moment bij zijn jas had kunnen grijpen en hem teruggetrokken had op de stoep, als we geen chips waren gaan halen. Als, als, als. Het was een ongeluk. En ik had het niet zien aankomen.

De volgende dag bezocht ik Bjorn in het ziekenhuis, samen met mijn moeder. Ze pakte mijn hand en kneep erin, alsof ze wilde zeggen, ik ben bij je en ik steun je. Ik liep gedwee met haar mee, ik was nog steeds in shock. Het rook naar chemicaliën in de ziekenhuisgangen. Een vieze, steriele geur, die maakte dat ik me nog ellendiger voelde. Mijn buik krampte alsof ik bakstenen verorberd had, maar ik had niets gegeten die ochtend. Ik kreeg geen hap door mijn keel.

Door de klapdeuren moesten we naar rechts. Mama meldde ons bij de balie. ‘We komen voor Bjorn Brunnen. Kamer 452?’ De vrouw wees ons waar we onze handen moesten wassen met desinfecterende zeep. Toen we dat gedaan hadden, leidde ze ons naar een openstaande deur in de gang.

‘Dank u wel,’ zei mama. Ze trok aan mijn arm.

De drempel voelde als een berg. Ik bleef er schoorvoetend voor staan en keek de kamer in. Midden in de ruimte stond een bed met daaromheen apparatuur.

Een blik op al die medische spullen was genoeg om te weten dat het niet goed ging met mijn vriend. Er liepen zoveel slangen naar het bed toe, dat ik Bjorn in eerste instantie niet eens zag. Hij lag helemaal ingepakt in het verband. Bjorns ouders zaten er op stoelen naast. Bjorns moeder snoot haar neus. Bjorns vader kwam overeind toen hij ons zag.

Beschroomd liep ik mee naar binnen. Het enige wat ik van

mijn vriend zag, was een stukje van zijn gezicht. Het zat vol met bloeduitstortingen. Voor zijn mond zat een soort zuurstofmasker en er zat ook een slangetje in zijn neus. Lag hij in coma? Ik durfde het niet te vragen.

Ik durfde helemaal geen geluid te maken, omdat ik het gevoel had dat ik daar had moeten liggen. Dat klinkt misschien raar, maar toen ik bij dat bed stond, had ik het gevoel dat het eigenlijk de bedoeling was geweest dat ik onder die vrachtwagen terechtgekomen was en dat Bjorn hier dan nog springlevend zou staan. Toen Bjorns moeder naar me keek, zag ik in haar ogen dat zij dat ook een beter scenario had gevonden.

Ik keek Bjorns vader aan. ‘Hoi,’ zei ik stom. Hij knikte naar me. Hij is heel aardig. Hij heeft een gezicht dat altijd vriendelijkheid uitstraalt. Zelfs nu.

Mama gaf hem een hand.

‘Dag Martin, hoe gaat het?’ vroeg ze. ‘Haalt hij het?’

Bjorns vader haalde zijn schouders op. Bjorns moeder begon te huilen.

‘Ze weten het niet,’ vertelde hij. ‘De operatie gistermiddag leek goed te gaan. De bloedingen zijn gestopt, zijn vitale functies lijken stabiel. Hij heeft over zijn hele lichaam botbreuken, maar die genezen wel.’

‘Maar hij wordt nog wel beademd?’ vroeg mama.

‘Hij heeft een ingeklapte long. Daardoor neemt hij moeilijk zuurstof op.’

Mama staaarde naar de apparaten rond het bed.

‘De dokters verwachten dat hij binnenkort weer zelfstandig kan ademen.’

Bjorns moeder was nu stil. Ik keek naar mijn vriend in het bed. Wat betekende dit? Kwam het allemaal toch nog goed?

Bjorn was ernstig gewond, maar dit klonk alsof zijn lichaam weer zou kunnen herstellen. Dat was toch fantastisch nieuws? Waarom keken zijn ouders dan niet opgelucht?

‘Hij is nog niet bij kennis geweest,’ vertelde Martin. ‘Vanacht hielden ze hem kunstmatig in slaap om te voorkomen dat hij te veel pijn had, maar nu zou hij eigenlijk wakker moeten worden. En dat gebeurt nog steeds niet. En daar maken we ons nu grote zorgen over.’

Bjorns moeder trok een tissue uit een doos die op het tafeltje naast het bed stond. Ze keek naar mij. En weer kreeg ik het gevoel dat het onrechtvaardig was, dat ik hier levend stond, terwijl Bjorn in gruzelementen op dat bed lag.

Bjorns moeder snotterde en ze veegde haar tranen weg. Maar het hielp niet. Het verdriet bleef uit haar neus en haar ogen stromen.

Mijn wangen werden er warm van. ‘Het spijt me zo,’ zei ik zacht. Onmiddellijk voelde ik de hand van mijn moeder op mijn schouder.

‘Jij kon er toch ook niks aan doen,’ zei ze.

‘Nee?’ vroeg Bjorns moeder.

Mama keek verbaasd naar haar.

‘Had jij hem niet tegen kunnen houden?’ vroeg Bjorns moeder aan mij. ‘Had je niet aan zijn jas kunnen trekken of hem kunnen waarschuwen?’

‘Tine,’ suste Bjorns vader. ‘Praat niet zo tegen Kevin. Daar heeft helemaal niemand wat aan.’

‘Nou, misschien had hij wel...’

‘Maar ik zag die vrachtwagen helemaal niet aankomen,’ protesteerde ik.

‘Natuurlijk kon je daar niets aan doen,’ zei Martin.

‘Kevin vindt het afschuwelijk wat er gebeurd is,’ reageerde

mama. 'Hij heeft zijn beste vriend voor zijn ogen zien verongelukken. Dat is toch...'

'Laten we alsjeblieft rustig blijven,' zei Bjorns vader. Hij strekte zijn armen uit in een machteloos gebaar om ons bij elkaar te houden. 'We zijn allemaal moe en overstuur, maar Bjorn heeft er niks aan als we ons zo laten gaan.' 'Nee,' zei mama. 'Daar heb je gelijk in.'

SECOND OPINION

In de weken na het ongeluk had ik dromen die zich op de meest onmogelijke plekken afspeelden. Op een grasveld tussen twee snelwegen, in een zwembad boven op het dak van onze school, in een onmogelijk trappenhuis. Dan droomde ik dat ik het gras omspitte, op zoek naar een briefje dat ik verloren had. Of ik dook naar een usb-stick die ik in het water van het zwembad had laten vallen of ik liep urenlang over de trappen te zoeken naar mijn puntenslijper. En dan plots vond ik boven aan een trap een deur. Ik trok hem open en stapte naar buiten, waar ik onmiddellijk overreden werd door een monsterlijk grote truck. Mijn dromen eindigden allemaal met zo'n vrachtwagen die over me heen reed. Zelfs in het water was ik niet veilig voor de plotselinge aantocht van de truck. Hij was altijd gigantisch groot met een enorme slagschaduw, hij kwam altijd onverwacht en ik schrok er gillend wakker van. Mijn vader en moeder troostten me dan en praatten op me in, zodat ik weer rustig werd.

Bjorn was nog steeds niet bij kennis geweest. Ik ging elke dag bij hem op bezoek, 's avonds na het eten als Bjorns moeder even naar huis was. Zijn vader zat dan in zijn eentje naast het bed. Ze wisselden elkaar af om het waken vol te houden, vertelde hij. Ik fietste in tien minuten naar het ziekenhuis, zat vervolgens tien minuten naast het bed en fietste weer in tien minuten terug. Mama ging af en toe mee, maar niet meer elke dag, dat lukte haar niet, met haar werk en zo.

Zodra ik op Bjorns afdeling was, haalde ik op de gang koffie uit de automaat voor Martin. Hij nam het bekertje dankbaar van me aan, maar liet zijn koffie vervolgens koud worden

op het verrijdbare ziekenhuistafeltje. Hij schoor zich niet en hij trok elke dag dezelfde kleren aan. Hij rook een beetje naar opgedroogd zweet. Hij zag er steeds vermoeider uit. Maar hij praatte wel vriendelijk met me en informeerde hoe het op school ging. Ik denk dat hij wel blij was dat ik elke dag even kwam.

We zaten met zijn tweeën aan het bed, terwijl er niets gebeurde. Maar dat schiep een band. Het was bijna gezellig om samen te waken. We praatten over normale dingen. Niet over ziekenhuisdingen. We hingen samen de kaarten en tekeningen op die de kinderen uit mijn klas gestuurd hadden.

Op een dag vertelde mijn moeder bij het avondeten dat ze gehoord had dat Bjorn de volgende dag ontslagen zou worden uit het ziekenhuis. Ik vond het raar. Bjorns vader had daar helemaal niets over verteld tegen mij.

‘Is hij dan bij kennis?’ vroeg mijn vader.

‘Nee,’ antwoordde mama, ‘zijn ouders willen hem meenemen naar het buitenland voor een second opinion. Het schijnt dat ze een dokter hebben gevonden die veel met compatienten werkt en er goede resultaten mee behaalt. Ze hebben geen vertrouwen meer in dit ziekenhuis. De dokters doen hier niets met hem, ze laten hem maar liggen in dat bed en de verpleging rolt hem af en toe op zijn zij om de drukpunten van het matras te verdelen.’

‘Waar gaat hij dan naartoe?’ vroeg ik.

‘Weet ik niet,’ zei ze. ‘Je kunt vanavond nog naar hem toe in het ziekenhuis. Wil je dat ik met je meega?’

Ik dacht er even over na. Toen schudde ik mijn hoofd. ‘Nee,’ zei ik. ‘Ik ga wel alleen.’

‘Goed,’ zei mijn vader. ‘Ga maar gauw, dan ruimen wij de tafel wel af.’

Bij het ziekenhuis stalde ik mijn fiets. Het voelde net als anders. Net alsof het niet de laatste keer zou zijn dat ik ernaartoe zou gaan, om afscheid te nemen. Ik zou Bjorns vader vragen waar ze hem naartoe brachten.

Het was druk in het ziekenhuis. Bezoekers waaierden uit over de gangen met fruitmanden, ballonnen en tijdschriften. Met de lift ging ik naar de vierde verdieping. Naast me stond een mevrouw met een bos bloemen in haar hand. Zelf had ik niks bij me. Toen de deuren openschoven, stapte ik uit en liep naar de afdeling van Bjorn.

Ik liep eerst naar de koffiemachine op de gang. Ik was van plan een bekertje koffie mee te nemen voor Bjorns vader, zoals ik iedere dag deed. Terwijl ik daar stond, zag ik aan de overkant van de gang een verpleegkundige uit de kamer van Bjorn naar de balie lopen.

‘Is Bjorn Brunnen vertrokken?’ vroeg ze.

‘Heb je het niet gehoord?’ zei de andere.

‘Ik dacht dat hij morgen pas zou gaan.’

‘Dat zou hij ook, maar zijn ouders hebben hem vanmiddag al meegenomen, nadat ze dokter Terstal hadden gesproken.’

‘O?’

‘Terstal heeft ze uitgelegd dat Bjorn de ideale donor was voor orgaantransplantaties.’

‘Wat?’

‘Hij was net terug van vakantie. Blijkbaar is er geen goede overdracht geweest. Hij heeft dat hele verhaal van die professor Taka-dinges met zijn “second opinion” niet mee gekregen.’

‘Nee,’ riep de andere uit. Ze sloeg een hand voor haar mond.

‘Terstal heeft die ouders de mogelijkheden van orgaandonatie voorgeschoteld met de optie om de stekker eruit te trekken.’

‘Hoe kan dat nou,’ riep ze verbijsterd. ‘Hoe reageerden ze?’ ‘Woest!’ zei de verpleegkundige achter de balie. ‘De moeder was compleet over de rooie. Die heeft hier alles bij elkaar gegild. Ze liet hem geen dag meer in dit ziekenhuis, riep ze. Ze schold de dokters uit voor moordenaars, vond dat er veel te weinig steun en begrip was voor de situatie van haar zoon en dat er alleen maar onbekwaam personeel rondliep hier. Je had haar moeten horen. Iedereen op de afdeling werd er onrustig van. Pas toen ik dreigde de bewaking te bellen, kalmeerde ze een beetje.’

‘En die man?’

‘Ach,’ zei ze. ‘Die man. Ik vind hem zo triest. Hij zat er compleet doorheen volgens mij. Hij heeft al zijn reserves opgebruikt.’

‘Het is toch ook afschuwelijk,’ zuchtte de ander. ‘Moet je je eens voorstellen dat zoiets met jouw kind zou gebeuren. Denk je dat die second opinion bij die professor iets gaat uithalen?’ vroeg ze.

De vrouw achter de balie sloeg haar ogen neer en schudde haar hoofd. ‘Bjorn had geen hersenfunctie meer,’ zei ze, ‘dus daar is geen sprake van.’

Ik voelde letterlijk al mijn hoop op de grond vallen. Als een heel zwaar pakket dat op mijn schouders hing en waarvan ik plotseling verlost werd. Bjorn was eigenlijk al wekenlang weg. Al die tijd lag hij in een bed, zonder er echt te zijn. Zijn lichaam leefde nog, maar zijn gedachten waren al levenloos vanaf het moment van het ongeluk.

De volgende dag ben ik naar het huis van Bjorn gegaan. Het was een stralende dag. Maar er was niemand thuis. De buurman vertelde dat ze verhuisd waren. Ik was verbijsterd dat

alles ineens zo snel ging, dat er blijkbaar vertrekplannen gemaakt waren, zonder dat iemand mij iets verteld had. Van de ene op de andere dag vertrokken Bjorn en zijn ouders uit mijn leven. Ik kon het bijna niet bevatten. Ze waren naar het buitenland afgereisd. Maar een adres hadden ze niet achtergelaten en op mijn appjes werd niet meer gereageerd.

In de weken daarna fietste ik nog weleens langs het onbewoonde huis. Een keer zette ik mijn fiets tegen een lantaarnpaal en liep de voortuin in om met mijn neus tegen het raam naar binnen te staren. Ik zag de kamer met de ongebruikte meubels en het crèmekleurige blaadjesbehang. Donker en hol zag het eruit. En onwillekeurig dacht ik aan het hoofd van Bjorn. Ik stelde de binnenkant van zijn schedel voor als een donkere holte, waar de dode hersencellen als uitgedroogde blaasjes aan de binnenwand kleefden. Ik voelde op dat moment heel sterk dat ik mijn beste vriend voorgoed kwijt was.

Ik miste Bjorn. School was anders zonder mijn vriend. Maar na verloop van tijd wende het. Ik pakte mijn schoolwerk weer op, maakte groep acht af en ging naar de middelbare school. Het was een wonder dat ik zo'n goed schooladvies kreeg, terwijl ik echt een rotjaar had. Eenmaal in de brugklas kreeg ik een heel ander leven en leerde ik nieuwe kinderen kennen. Maar mijn vriendschappen waren toch nooit meer zoals met Bjorn. Zo'n goede vriend als Bjorn is bijzonder en dus ook onvervangbaar.

Achteraf kan ik er dit over zeggen: het is afschuwelijk om je vriend te verliezen. Het is fantastisch als je hem na een paar jaar weer terugkrijgt. Onvoorstelbaar, ongelofelijk, buitengewoon geweldig! En omdat het zo grandioos was, geloofde ik het.